INTEGROVANÁ NÁMOŘNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

Tento informativní přehled vysvětluje integrovanou námořní politiku EU, komplexní a koordinovaný přístup k řízení činností EU na moři. Integrovaná námořní politika, která byla zahájena v roce 2007, podporuje udržitelný růst modré ekonomiky – zahrnující lodní dopravu, rybolov, cestovní ruch, energii na moři a mořský výzkum – a zároveň chrání mořské prostředí. Informativní přehled popisuje klíčové politické nástroje, které EU vytvořila, a úlohu Parlamentu při jejich utváření.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

Smlouvy výslovně neudělují EU pravomoc přijímat právní předpisy v oblasti námořní politiky. Nařízení o Evropském námořním a rybářském fondu ((EU) č. 508/2014) však uvádí provádění integrované námořní politiky EU jako jeden ze svých cílů a poskytuje pro ni právní rámec. Tato a všechna ostatní opatření EU v oblasti námořní politiky vycházejí z těchto článků Smlouvy o fungování Evropské unie:

— článek 42, který umožňuje poskytovat podporu rybářským podnikům znevýhodněným přírodními nebo strukturálními podmínkami nebo v rámci rozvojové politiky,

— čl. 91 odst. 1, který EU umožňuje stanovit společná pravidla pro mezinárodní dopravce, kteří vstupují na území EU, projíždějí jím nebo je opouštějí,

— čl. 100 odst. 2, který EU umožňuje přijímat právní předpisy v oblasti námořní dopravy;

— články 174 a 175, které EU a členským státům ukládají povinnost snižovat hospodářské a sociální rozdíly mezi regiony, zejména včetně ostrovních regionů;

Na integrovanou námořní politiku mohou mít vliv i opatření přijatá podle článku 191 o politice životního prostředí, článku 194 o energetické politice a článku 195 o cestovním ruchu.

Právní předpisy týkající se integrované námořní politiky přijímá Evropský parlament a Rada Evropské unie na návrh Evropské komise. Jedná se o tzv. řádný legislativní postup.

CO JE INTEGROVANÁ NÁMOŘNÍ POLITIKA A PROČ JE POTŘEBNÁ?

Cílem integrované námořní politiky je vytvořit soudržný politický rámec zahrnující celou škálu námořních činností a hospodářských odvětví a ukončit roztříštěné rozhodování. Jedná se o reakci na uznání toho, že všechny záležitosti týkající se evropských oceánů a moří jsou vzájemně propojeny.

Evropská komise nejprve určila potřebu integrované námořní politiky ve svých strategických cílech na období 2005–2009. Uznala environmentální a hospodářskou hodnotu oceánů a moří a jejich potenciál podporovat prosperující a udržitelnou námořní ekonomiku. Komise oficiálně zahájila integrovanou námořní politiku v roce 2007.

CÍLE SYSTÉMU IMP

Integrovaná námořní politika má pět hlavních cílů, z nichž každý je podpořen opatřeními pokrývajícími široké spektrum námořních záležitostí, které vyžadují koordinovanou politiku a rozhodování.

Cíl 1: V nejvyšší míře uplatňovat udržitelné využívání oceánů a moří

— Opatření se týkají rybolovu, námořní dopravy, přístavů a logistiky, konkurenceschopnosti námořního odvětví, pracovních míst, udržitelného cestovního ruchu, demontáže lodí, znečištění a změny klimatu.

Cíl 2: Vybudovat znalostní a inovační základnu pro námořní politiku

— Opatření zahrnují vypracování a přijetí rámcové směrnice o námořní strategii (2008/56/ES), která stanoví komplexní evropskou strategii pro mořský a námořní výzkum.

Cíl 3: Poskytovat nejvyšší kvalitu života v pobřežních regionech

— Opatření zahrnují podporu pobřežního a námořního cestovního ruchu, shromažďování socioekonomických údajů o pobřežních regionech a námořních odvětvích, rozvoj strategií prevence rizika katastrof pro pobřežní regiony a podporu rozvoje námořního potenciálu nejvzdálenějších a ostrovních regionů.

Cíl 4: Prosazovat vedoucí postavení EU v mezinárodních námořních záležitostech

— Opatření zahrnují podporu spolupráce se zeměmi procesu rozšíření a zeměmi evropského sousedství v oblasti námořní politiky a správy sdílených moří a spolupráci s dalšími mezinárodními partnery na zlepšení námořní bezpečnosti a ochrany, snížení znečištění z lodí, boji proti nezákonným činnostem na moři a ochraně mořské biologické rozmanitosti.

Cíl 5: Zvyšovat viditelnost námořní Evropy

— Opatření zahrnují vytvoření internetové aplikace Evropský atlas moří jako vzdělávacího nástroje a prostředku ke zdůraznění společného evropského námořního dědictví a vyhlášení 20. května každoročním Evropským námořním dnem.

VÝSLEDKY SYSTÉMU IMP

A. Modrý růst a modrá ekonomika

Evropská komise poprvé stanovila strategii tzv. „modrých příležitostí k růstu“ ve sdělení zveřejněném v roce 2012. S cílem uvolnit hospodářský potenciál evropských moří a pobřežních oblastí určila pět oblastí, v nichž by opatření v rámci integrované námořní politiky mohla zajistit udržitelný růst a tvorbu pracovních míst: modrá energie, akvakultura, cestovní ruch, nerosty a biotechnologie.

Po představení Zelené dohody pro Evropu – strategie pro dosažení uhlíkové neutrality EU do roku 2050 – v prosinci 2019 se Evropská komise přeorientovala z „modrého růstu“ na budování udržitelné modré ekonomiky. Ve sdělení z roku 2021 o novém přístupu pro udržitelnou modrou ekonomiku v EU vymezila Komise modrou ekonomiku

jako způsob, jak dosáhnout určitých cílů udržitelnosti. Vyzvala země EU, aby zvýšily udržitelnost svých modrých ekonomik tím, že budou:

— vyvíjet nové technologie, které sníží emise z rybářských plavidel,

— povzbuzovat rybáře, aby se aktivně podíleli na snižování znečištění moří sběrem odpadu v moři a využíváním recyklovatelných rybolovných materiálů,

— provádět územní plánování námořních prostor jako nástroj pro zajištění čisté energie, ochranu a zachování mořské biologické rozmanitosti a poskytnutí jistoty hospodářským subjektům,

— vzdělávat a zapojovat veřejnost do gramotnosti v oblasti oceánů, a rovněž

— podporovat mezinárodní dohody s cílem zajistit růst udržitelné modré ekonomiky i v zemích mimo EU.

B. Údaje o námořní dopravě

Pokaždé, když loď vpluje do přístavu EU nebo jej opouští, musí její provozovatel hlásit určité informace. Pravidla EU přijatá v roce 2019 tyto požadavky na podávání zpráv zjednodušila a harmonizovala, čímž se všechny zprávy pro zastávku v přístavu sloučily do jednoho digitálního prostoru nazvaného evropský jednotný námořní portál. Všechny země EU nyní používají stejný systém podávání zpráv a shromažďují stejné údaje ve stejném formátu. To usnadňuje orgánům využívání a sdílení těchto informací a znamená to, že provozovatelé lodí se nemusí zabývat různými vnitrostátními systémy.

C. Výzkum, údaje a poznatky v námořní oblasti

Poznatky mají zásadní význam pro dosažení inteligentního a udržitelného růstu činností na moři, posouzení zdraví mořských ekosystémů a ochranu pobřežních komunit. Vytváření znalostí v námořní oblasti začíná pozorováním moří a oceánů, které nejčastěji provádějí vnitrostátní orgány.

V roce 2008 zahájila Evropská komise evropskou strategii mořského a námořního výzkumu, která nabízí konkrétní opatření ke zlepšení mořského a námořního výzkumu. Na základě toho se Komise ve své strategii Znalosti v námořní oblasti 2020 zveřejněné v roce 2010 zabývala potřebou koordinovaného přístupu ke shromažďování, sestavování a formátování údajů z pozorování moří, aby byly dohledatelné a použitelné.

D. Územní plánování námořních prostor

Územní plánování námořních prostor pomáhá vyvážit vzájemně si konkurující požadavky hospodářských odvětví a činností, jako je rybolov, doprava, výroba energie z obnovitelných zdrojů a ochrana ekosystémů. Ve směrnici o územním plánování námořních prostor z roku 2014 se usiluje o podporu koordinovaného řízení námořního prostoru jako nástroje udržitelného hospodářského růstu. Jejím cílem je rovněž předcházet prostorovým konfliktům a zvládat je a využívat přínosy kombinací činností. Toto je stále důležitější, neboť poptávka po námořním prostoru roste a dopad lidských činností na moře a oceány je stále zřetelnější.

E. Integrovaný námořní dohled

Bezpečné a chráněné mořské prostředí je rovněž zásadní pro rozvoj mořských hospodářských činností. Cílem integrovaného námořního dohledu je poskytnout jednotné postupy pro sdílení informací a údajů mezi orgány zapojenými do různých

oblastí dohledu, např. ochrany hranic, znečištění moří a mořského prostředí, kontroly rybolovu, obecného prosazování práva a obrany.

V roce 2009 stanovila Komise hlavní zásady pro vytvoření společného prostředí pro sdílení informací (CISE) v námořní oblasti EU a v roce 2010 předložila plán pro vytvoření CISE. Cílem je zlepšit účinnost a nákladovou efektivnost námořního dohledu zajištěním vhodného, zákonného, bezpečného a účinného sdílení údajů napříč odvětvími a hranicemi v celé EU.

Později, v roce 2014, zveřejnila Komise sdělení o dalších krocích pro CISE a CISE bylo uvedeno do provozu v roce 2024.

V roce 2023 Rada EU znovu potvrdila CISE jako základní kámen strategie EU pro námořní bezpečnost (3.4.11).

F. Migrace a správa hranic

Evropská pohraniční a pobřežní stráž byla zřízena v listopadu 2009 s cílem zajistit integrovanou správu vnějších hranic EU, účinně řídit překračování hranic a zefektivnit návratovou politiku EU. Provádí kontrolní mise podél hranic EU s cílem odhalovat převaděčství migrantů a nezákonný rybolov a bojovat proti závažné mezinárodní trestné činnosti.

G. Mezinárodní podpora integrované námořní politiky

Vzhledem k přeshraniční povaze mořských ekosystémů a námořních činností je pro dosažení cílů integrované námořní politiky nezbytná silná mezinárodní spolupráce. Evropská komise zveřejnila v roce 2009 sdělení o rozvoji mezinárodní dimenze integrované námořní politiky, v němž byla zdůrazněna potřeba globální a regionální správy oceánů a v němž se EU zavázala k posílení své úlohy na mezinárodních fórech.

V roce 2016 Komise a vysoká představitelka zveřejnily společné sdělení nazvané „Mezinárodní správa oceánů: příspěvek EU k odpovědné správě oceánů“. Tato agenda obnáší 50 opatření, která vytvářejí podmínky pro existenci bezpečných, čistých, zajištěných a udržitelně řízených oceánů a která jsou uplatňována po celém světě.

H. Strategie pro přímořské oblasti a makroregionální spolupráce

Každá přímořská oblast je jiná, s vlastními specifickými hospodářskými, sociálními a environmentálními podmínkami, příležitostmi a výzvami. Moře jsou rozdělena mezi různé země, a proto je důležitá regionální spolupráce, a to i se zeměmi mimo EU.

Evropská komise si je toho vědoma a zaujala cílený přístup k uplatňování integrované námořní politiky v různých mořských oblastech EU.

— Vypracovala **tři strategie pro přímořské oblasti**, které se týkají Atlantského oceánu, západního Středomoří a Černého moře.

— Je úzce zapojena do **dvou makroregionálních strategií** silného námořního charakteru, a to v Baltském moři a v jadransko-jónském regionu.

— Podporuje **nejvzdálenější regiony** při rozvoji jejich vlastních strategií modré ekonomiky.

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Od vzniku integrované námořní politiky podporuje Evropský parlament aktivně různé iniciativy zaměřené na její uskutečnění.

A. Pracovní místa a modrý růst

V červenci 2013 přijal Parlament usnesení o modrém růstu, v němž vyjádřil svou podporu strategii na podporu modré ekonomiky. Poslanci zdůraznili význam zachování mořských ekosystémů a vyzvali ke koordinovanějším opatřením EU na podporu námořních profesí a k budování dovedností potřebných k jejich práci. V září 2015 přijal Parlament další usnesení o vytváření pracovních míst a růstu v modré ekonomice prostřednictvím výzkumu a inovací.

Parlament rovněž podpořil právní předpisy o minimální úrovni výcviku námořníků, jejichž cílem je zlepšit námořní bezpečnost a snížit znečištění moří prostřednictvím výcviku a certifikace, a zákon o snížení dopadu plastových výrobků na životní prostředí tím, že se od rybářů vyžaduje, aby recyklovali svá plastová lovná zařízení nebo zvažovali použití alternativních materiálů.

Parlament v posledních letech přijal několik usnesení o rybolovu a akvakultuře. Usnesení o rybolovu pro budoucnost, které bylo přijato v září 2021, se zaměřuje na přilákání nových generací pracovníků do odvětví rybolovu a vytváření pracovních míst v pobřežních oblastech. Ve svém usnesení z května 2022 o úloze odvětví rybolovu a akvakultury v udržitelné modré ekonomice zdůrazňuje význam těchto odvětví pro potravinové zabezpečení a vyzývá k vypracování konkrétních akčních plánů pro odvětví rybolovu a akvakultury a k lepší finanční podpoře modré ekonomiky.

V usnesení o dopadu větrných elektráren na moři a ostatních systémů výroby energie z obnovitelných zdrojů na odvětví rybolovu, které bylo přijato v červenci 2021, Parlament zdůraznil, že energie z obnovitelných zdrojů na moři bude udržitelná pouze tehdy, pokud nebude mít negativní dopad na životní prostředí, hospodářství nebo pracovní místa, zejména v regionech závislých na rybolovu.

V lednu 2024 přijal Parlament usnesení o aktuálním stavu provádění společné rybářské politiky a perspektivách budoucnosti. Zpráva se zaměřila na poskytování politického vedení týkající se budoucích přezkumů společné rybářské politiky, se důrazem na to, zda jsou cíle a nástroje stávající politiky stále relevantní pro řešení současných i budoucích výzev a zda by některé aspekty měly být reformovány, přezkoumávány, upravovány nebo zlepšovány.

B. Správa oceánů

Dne 16. ledna 2018 přijal Parlament usnesení o správě mezinárodních oceánů v souvislosti s cíli udržitelného rozvoje pro rok 2030. V něm zdůraznil, že úsilí v oblasti správy oceánů by se mělo týkat všech lidských mořských a námořních činností, tradičních i nových, včetně rybolovu, jakož i otázek souvisejících se znečištěním a změnou klimatu.

Parlament přijal před konferencí OSN o změně klimatu v roce 2019 v Madridu (COP 25) usnesení, v němž připomněl, že změna klimatu je jednou z nejdůležitějších výzev, jimž lidstvo čelí, a zdůraznil, že oceány jsou součástí jejího řešení.

Dne 15. ledna 2020 přijal Parlament usnesení o Zelené dohodě pro Evropu. Podpořil v něm návrh Komise, aby byl na konferenci OSN o biologické rozmanitosti v říjnu 2020 stanoven celosvětový závazný cíl na ochranu a obnovu biologické rozmanitosti. Dále v něm na Komisi apeloval, aby Zelené dohodě pro Evropu dodala „modrý“ rozměr a plně do ní zapracovala otázku oceánů coby její klíčový prvek tím, že kromě dalších opatření vypracuje akční plán pro oceány a akvakulturu.

Tento dokument vypracovala tematická sekce Evropského parlamentu pro soudržnost, zemědělství a sociální politiky. Další informace naleznete na internetových stránkách Výboru pro rybolov.

Marcus Ernst Gerhard Breuer
04/2026